

Open brief aan kanselier Merz

17 december 2025

Professor Jeffrey Sachs heeft in een open brief aan bondskanselier Merz zijn grote zorgen geuit over de huidige koers van Berlijn inzake Rusland en de oorlog in Oekraïne. “Leer geschiedenis, Meneer de kanselier! En wees er eerlijk over!” Onder de integrale tekst van de brief.

Veiligheid is ondeelbaar - en geschiedenis telt

Geachte Heer Bondskanselier Merz,

U hebt herhaaldelijk gesproken over de verantwoordelijkheid van Duitsland voor de Europese veiligheid. Deze verantwoordelijkheid kan niet worden vervangen door slogans, selectieve herinnering of de normalisering van oorlogsretoriek. Veiligheidsgaranties zijn geen eenrichtingsverkeer. Ze werken in beide richtingen. Dit is noch een Russisch noch een Amerikaans argument; het is een

fundamenteel beginsel van de Europese veiligheid, dat expliciet is verankerd in de Slotakte van Helsinki, het OVSE-kader en decennia van naoorlogse diplomatie.

Duitsland is verplicht om dit moment met historische ernst en eerlijkheid tegemoet te treden. In dit opzicht voldoet hun recente retoriek gevaarlijk aan de verwachtingen.

Sinds 1990 zijn de belangrijkste veiligheidsproblemen van Rusland herhaaldelijk genegeerd, verwaterd of rechtstreeks geschonden – vaak met de actieve deelname of instemming van Duitsland. Deze geschiedenis mag niet worden uitgewist om de oorlog in Oekraïne te beëindigen, en ze mag niet worden genegeerd als Europa een permanente staat van confrontatie wil vermijden.

Aan het einde van de Koude Oorlog verzekerde Duitsland herhaaldelijk en ondubbelzinnig de Sovjets, en later de Russische leiding, dat de NAVO niet naar het oosten zou uitbreiden. Deze garanties werden gegeven in het kader van de Duitse hereniging. Duitsland heeft daar enorm van geprofiteerd. De snelle hereniging van Duitsland-binnen de NAVO-zou niet mogelijk zijn geweest zonder de Sovjet-goedkeuring op basis van deze beloften. Om later te doen alsof deze verzekeringen zinloos waren of slechts toevallige opmerkingen is niet realistisch, maar historisch revisionistisch.

In 1999 nam Duitsland deel aan de NAVO-bombardementen op Servië, de eerste grote oorlog die de NAVO voerde zonder een mandaat van de VN-Veiligheidsraad. Dit was geen defensieve actie, maar een richtingbepalende interventie die de veiligheidsorde na de Koude Oorlog fundamenteel veranderde. Voor Rusland was Servië geen abstracte kwestie. De boodschap was ondubbelzinnig: de NAVO zou geweld gebruiken buiten haar grondgebied, zonder een VN-mandaat en zonder rekening te houden met Russische bezwaren.

In 2002 trokken de Verenigde Staten zich eenzijdig terug uit het ABM-verdrag, een hoeksteen van strategische stabiliteit gedurende drie decennia. Duitsland heeft geen ernstige bezwaren geuit. Maar het uithollen van de wapenbeheersingsarchitectuur vond niet plaats in een vacuüm. Raketverdedigingssystemen die dicht bij de Russische grenzen werden ingezet, werden door Rusland terecht als destabiliserend beschouwd. Om deze percepties af te doen als paranoia was politieke propaganda en geenszins slimme diplomatie.

In 2008 erkende Duitsland de onafhankelijkheid van Kosovo, ondanks expliciete

waarschuwingen dat dit het beginsel van territoriale integriteit zou ondermijnen en een precedent zou scheppen met verreikende gevolgen. De bezwaren van Rusland werden opnieuw als kwaadwillig afgewezen, de fundamentele zorgen werden niet serieus genomen.

De voortdurende druk voor de uitbreiding van de NAVO met Oekraïne en Georgië – formeel verklaard op de top van Boekarest in 2008 – overschreed de duidelijke rode lijnen, ondanks jaren van luide, duidelijke, consistente en herhaalde bezwaren van Moskou. Wanneer een grote mogendheid een centraal veiligheidsbelang benoemt en het gedurende tientallen jaren herhaaldelijk benadrukt, is het negeren ervan geen diplomatie, maar een opzettelijke escalatie.

De rol van Duitsland in Oekraïne sinds 2014 is bijzonder verontrustend. Samen met Parijs en Warschau bemiddelde Berlijn het Akkoord van 21 februari 2014 tussen President Janukowitsj en de oppositie – een akkoord dat het geweld moest beëindigen en de grondwettelijke orde moest behouden. Binnen een paar uur mislukte deze overeenkomst. Een gewelddadige omwenteling volgde. Een nieuwe regering werd op een ongrondwettelijke manier gecreëerd. Duitsland erkende het nieuwe regime onmiddellijk en steunde het. De door Duitsland gegarandeerde overeenkomst werd zonder gevolgen opgeheven.

Het Minsk-akkoord II van 2015 zou de correctie zijn – een onderhandeld kader voor het beëindigen van de oorlog in Oost-Oekraïne. Duitsland trad opnieuw op als garantstellende partij. Maar zeven jaar lang werd het Minsk II-akkoord niet door Oekraïne uitgevoerd. Kiev verwierp openlijk de politieke Bepalingen. Duitsland heeft ze niet afgedwongen. Voormalige Duitse en andere Europese staatshoofden en regeringsleiders hebben sindsdien toegegeven dat Minsk minder als een vredesplan werd behandeld dan als een verdedigingsmaatregel. Deze erkenning alleen al vereist een onderzoek van de processen.

Tegen deze achtergrond klinken de eisen voor steeds meer wapens, steeds scherpere retoriek en steeds grotere “vastberadenheid” hol. Zij roepen Europa op het recente verleden te vergeten om een toekomst van permanente confrontatie te rechtvaardigen.

Genoeg propaganda! Genoeg over de morele infantilisering van het publiek! Europeanen zijn perfect in staat te begrijpen dat veiligheidsdilemma's echt zijn, dat NAVO-acties gevolgen hebben en dat vrede niet wordt bereikt door te doen alsof de veiligheidsproblemen van Rusland niet bestaan.

Europese veiligheid is ondeelbaar. Dit principe betekent dat geen enkel land zijn veiligheid kan versterken ten koste van een ander zonder instabiliteit te veroorzaken. Het betekent ook dat diplomatie geen verzoening is en dat historische eerlijkheid geen verraad is.

Duitsland heeft dat ooit begrepen. Ostpolitik was geen zwakte, maar strategische volwassenheid. Er werd erkend dat de stabiliteit van Europa afhangt van dialoog, wapenbeheersing, economische betrekkingen en eerbiediging van de legitieme veiligheidsbelangen van Rusland.

Duitsland heeft deze rijpheid vandaag weer nodig. Men moet niet langer zeggen dat oorlog onvermijdelijk of zelfs deugdzaam is. Strategisch denken moet niet langer worden gereduceerd tot alliantie-slogans. Het moet eindelijk streven naar echte diplomatie – niet als een PR-maatregel, maar als een serieuze poging om een Europese veiligheidsarchitectuur te herbouwen die Rusland omvat in plaats van uit te sluiten.

Een vernieuwde Europese veiligheidsarchitectuur moet beginnen met duidelijkheid en terughoudendheid. Ten eerste vereist het een ondubbelzinnig einde aan de uitbreiding van de NAVO naar het Oosten – rond Oekraïne, Georgië en elke andere staat langs de Russische grenzen.

De uitbreiding van de NAVO was geen onvermijdelijk gevolg van de naoorlogse orde; het was een politiek besluit dat in strijd was met de plechtige verzekeringen van 1990 en dat ondanks herhaalde waarschuwingen voor destabilisatie van Europa werd voortgezet.

De veiligheid in Oekraïne wordt niet bereikt door Duitse, Franse of andere Europese troepen te stationeren, omdat dit de kloof alleen maar zou verdiepen en de oorlog zou verlengen. Stabiliteit wordt bereikt door neutraliteit, gebaseerd op geloofwaardige internationale garanties.

Het verhaal is duidelijk: noch de Sovjet-Unie noch de Russische Federatie schonden de soevereiniteit van neutrale Staten in de naoorlogse orde – noch Finland, Oostenrijk, Zweden, Zwitserland, noch anderen. Neutraliteit werkte omdat het rekening hield met legitieme veiligheidsproblemen van alle kanten. Er is geen goede reden om aan te nemen dat het niet meer kan werken.

Ten tweede vereist stabiliteit demilitarisatie en wederkerigheid. De Russische

strijdkrachten moeten uit de buurt van de NAVO – grenzen worden gehouden en de NAVO – strijdkrachten-inclusief raketsystemen-moeten uit de buurt van de Russische grenzen worden gehouden. Veiligheid is ondeelbaar, niet eenzijdig. Grensregio's moeten gedemilitariseerd worden door verifieerbare overeenkomsten en niet overladen worden met steeds meer wapens.

Sancties moeten worden opgeheven als onderdeel van een onderhandelde oplossing; ze hebben geen vrede gebracht en ernstige schade aangericht aan de Europese economie.

In het bijzonder moet Duitsland lichtvaardige inbeslagname van Russische staatsmiddelen afwijzen – een flagrante schending van het internationaal recht die het vertrouwen in het wereldwijde financiële systeem ondermijnt. De heropleving van de Duitse industrie door middel van wettige, op verdragen gebaseerde handel met Rusland is geen capitulatie, maar economisch realisme. Europa mag zijn eigen productiebasis niet vernietigen in naam van morele retoriek.

Tot slot moet Europa terugkeren naar de institutionele fundamenteën van zijn eigen veiligheid. De OVSE – niet de NAVO- moet opnieuw dienen als het centrale forum voor Europese veiligheid, vertrouwensopbouw en wapenbeheersing. Strategische autonomie voor Europa betekent precies dit: een Europese veiligheidsorde die wordt gevormd door Europese belangen, niet door permanente onderwerping aan NAVO-uitbreidingsideeën.

Frankrijk zou zijn nucleaire afschrikking kunnen uitbreiden als een Europese veiligheidsparaplu, maar alleen in een puur defensieve houding, zonder geavanceerde systemen die Rusland bedreigen.

Europa moet met urgentie aandringen op een terugkeer naar het INF – kader en op uitgebreide strategische onderhandelingen over nucleaire wapenbeheersing met de deelname van de Verenigde Staten en Rusland – en later ook China. De analogie tussen Kosovo en Oekraïne moet ook eerlijk worden erkend: de grenzen in Europa zijn al verschoven met westerse steun. Grenzen worden verlegd. Het streven naar vrede moet onschendbaar zijn.

En het belangrijkste: leer geschiedenis, Meneer de kanselier! En wees er eerlijk over! Er kan geen vertrouwen zijn zonder eerlijkheid. Er kan geen veiligheid zijn zonder vertrouwen. En zonder diplomatie loopt Europa het risico de rampen te herhalen waarvan het zogenaamd heeft geleerd.

De geschiedenis zal beoordelen wat Duitsland zich herinnert – en wat het vergeet. Laat Duitsland deze keer kiezen voor diplomatie en vrede en zich aan zijn woord houden.

Met vriendelijke groet,
Jeffrey D. Sachs,

Universiteitshoogleraar Columbia University

Bron: [Berliner Zeitung](#)

Jeffrey Sachs (1954) is een Amerikaanse (ontwikkelings-)econoom en hoogleraar en directeur van het Earth Institute bij de Columbia-universiteit (New York). Sachs adviseerde verschillende regeringen bij de overgang van communisme naar kapitalisme. Van 2002 tot 2006 was hij speciaal adviseur van Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties en nadien tot 2016 van Annans opvolger bij de VN, Ban Ki-moon.